

DER TIENDE BRIEF.

Van de Stieren Gevegten, Comedien, Opera's, en andere Spelen, en vermakelijkheden der Spanjaarden.

MYN HEER,

De groote Liefhebbers de Romeinen in voorszeden tijden van de openlijke Spelen / en Druugde-freesten waren / blijkt nergens klaarder uit / als datse het genot van dese dingen by de noodzakelijkheid van het dagelykse brood seiden / niet anders roepende / als Panem, & Circenses, geeft ons brood / en laat ons de Spelen genieten. Dit ging tot soo verre dat wanneer'er iemand was / die de gunst van het Romeinsche Volk sagte in te winnen / by na niet anders te doen had / als het selve van dese twee dingen hol op te geven / om sig op een en deselve tyd volkomen van haar gemoedren / en genogentheden te verseecken.

Maar is'er een Natie in de wereld / waar van het selve heden ten dage nog gesegd kan worden / soo is het sekerlyk die van onse Spanjaarden; die op de openlijke Schouwspelen/ maar boven alle op de so genaamde Stierengevegten / soo versot sijn / datse alle het geld / het welke sy somtijds tot onderhoud van haar huisgesin vooz een geheel jaar versameid hebben / op eenmaal sullen verspillen / om slegts een plaats te huiten / van waar sy sulke gevegten / vooz den tyd van eenige uren / aan mogen sien: inboegen dat het de moeite waardigh sal sijn / **H Ed.** in de eerste plaats hier van een omstandigh verhaal te doen.

Wel is waar / dat dese Stieren Gevegten in de meeste hoozname Steden van Spanjen gehouden worden / maar ook is waar / dat'er nergens yagtiger als tot Madryd / en dat nog in die gene die den Koning selver geeft / gesien worden: want **H Ed.** sal gelieven te wreten / dat'er de Magistraat ook somtijds op haar beurt de hare geeft.

Den Koning geordonneert hebbende / dat'er tegen sekeren tyd een Stieren geveg sal gehouden worden / soo send men na het Gevegte /

Inleidinge
Romeinsche
Schouw-
spelen.

Spanjaar-
den onge-
meene
liefheb-
bers van
Schouw-
spelen,
maar bo-
ven al van
de Stieren
Geregen.

Voorbe-
reidelen
en
tot de Stie-

ren Ge-
vegten.

Op wat
wijse de
Stieren tot
deze Ge-
vegten ge-
vangen
worden.

en Boffchen van Andalusien / seekere Koepen / die men Mandarines
noemd; om dat men weet / dat de allerbertwoedste Stieren in dese
contrepren gebonden worden. En vermits dese Koepen sijn afgeregt/
om de geseide Stieren gaande te maken / soo siet mense soo ras niet in
de Boffchen / en het Gebergte komen / of de Stieren boegen sig by haar /
en zoekense op allerhande manieren te carosseren. Maar dese bedrieg-
sters hier op sijnde afgeregt / nemen aankonds de blugt / wordende
dooz dese ongelukkige minnaars agter aanbolgd; waar doozze sich
eindelyk in seekere staketfels blinden ingewikkeld / die expres ten booz-
schyben einde gemaakt / en somtijds ober de dertig / of veertig uren
lang sijn. Soo ras als men gewaar word / dat'er sommige Stieren
tussen de geseide staketfels gekomen sijn / zoo schieten'er een deel wel-
gewapende mannen / die boven dien nog wel bereden sijn / van agte-
ren op toe / om niet alleen de Stieren verder te jagen / maar wel booz
namentlijk om te beletten / dat dezelve niet weerom souden keeren : het
welke nochtang heel zelden zonder bloedige gevegten afsloopt / en dat'er
den een of den anderen niet swaarlyk gequetst / ofte gedood word.
Ook sijn'er luiden / die expres langs de wegen geplaatst worden / om
nauwkeurig te konnen weeten tegen welken dagh de geseide Stieren
tot Madrid komen sullen; wordende tegen zoodanigen tyd ook staket-
fels binnen de Stad gemaakt / op dat niemand dooz dese verwoede die-
ren mogt beschadigd worden.

Gedurende dit alles gaan dese Mandarines, 't welk om de waarheid
te seggen regte verleijsers sijn / al gestadig booz uit / terwyl die onge-
lukkige haar ter goedertrouwe nabolgen / tot aan de plaats die tot het
aanstaande gevegt bestineert is; alwaar expres een groote stallinge
is toebereid / met planken aan alle zijden boozsien en afgeschoten / om
haar / soo ras sy komen / daar in te sluiten: wordende aldaar somtijds
dertig / veertig / ja tot vyftig toe van dese Beesten gebonden; die op de
naborgende wijze gebangen worden. De Mandarines gaan / gelyk
wy gesegd hebben / gedurig booz uit / en vermits deze Stal twee pooz-
ten heeft / zoo gaanze dooz de eerste in / en salveren sig dooz de andere.
De Stieren haar dan als vooren willende volgen / soo laat men een
schot of bal-deur / neber ballen / waar doozse van noodzakelyk ge-
vangen sijn.

Hoe men
met desel-
ve leefde,
na datse
gevangen
sijn.

De deze nu eenige uren hebbende uitgerust / zoo laat menze een booz
getal van jonge en sterke Boeren de selve laat aanpakken / de ene by de
hooreng / de andere by den staart / en zoo verbolgens; en vermitsze bezel-
ve by dese gelegenheid / met een gloepend pfer op de bil teekenen / en
haar ooren met een mes / of spijshjer / klieben / soo worden de gene
die het selve doen / om deze reden Heradores genaamd.

Niemand moet sig egter berbeelden / dat dit op sulken vzeedsamen
wijse toegaat / dat'er zomtijds niet verscheide personen dood blijen :
sijnde dit een boozspel van het aanstaande Feest / het welke hier altijd te
aan

aangenamer is/ hoe veel te meer bloed op het selve vergooten word; 't is dat dese Natie een behagen in het bloed vergieten heeft/ of datse slegt's soodanige saken bemind die extraordinair sijn/ en haar verbodgens stoffe tot verwonderinge/ en tot langdurige reflexien geben konnen. Want wat ongemakken op soodanige Feesten boozballen/ soo siet men noit datse eenig berouw daar over hebben/ of daar uit eenig boozdeel trekken; ter contrarie siet men datse altyd gereet sijn/ om sig ten perijkel van haar leven/ in alle deselve te laten binden.

Chang greft men dese Stieren te eeten/ men soekt'er de besten uit/ om tot het aanstaande gebzgt te dienen/ en de curieusheid van dese luiden gaat soo verre datse weten/ wie van deselve de Soons of Broeders van die gene geweest sijn/ die in de boozgaande Feesten sig dapper gehouden/ en veel bloeds vergooten hebben. Men bind aan de hoognen van de soodanige eenen langen band/ of lint; aans wiens couleür al de wereld deselve kend/ en de Historie van hare Boozbaders wert op te halen/ als namentlijk welke/ en hoe veel personen/ de Grootvader/ of Overgrootvader van soodanigen Stier den hals gebzoken/ en hoe dapper hy sig in die ontmoetinge gebzagen heeft: gebende het selve hoope/ dat sulken illusteren nasaat sig in de aanstaande gelegenheid niet minder manhaftig toonen sal.

Wanneerse nu volkomen hebben uitgerust/ soo bestoid men de grootte plaats met zand/ en men maakt rond om deselve een afschutsel/ ter hoogte van een mans lengte/ beschilderd met de Wapenen van den Koning/ en desselvs Koningrijken.

Dese plaats schijnd grooter te sijn/ als de soo genaamde Koninglijke plaats tot Parijs. Se is langer als byeed/ met lange bedekte wandel gangen/ onder de huissen die om deselve geboutw/ en alle van een gedaante sijn/ op de wyse van Babilons/ hebbende byf verdiepingen/ en ieder van deselve een rye Balcons; op dewelke men door grootte glase deuren gaan kan. Dat van den Koning steekt meer uit als een van de andere/ ook is het selve veel grooter/ en ten eenemaal verguld. Het staat in het midden aan een van de zyden/ met een verhemeldsel regt boven het selve. Regt tegen over het selve sijn de Balcons van de Ambassadeurs/ die haar rang hebben/ wanneer den Koning Kapelle houd/ te weten de Nuncius van den Paus/ de Ambassadeur van den Keiser/ de Ambassadeur van Djanckryk/ die van Polen/ van Venetien/ en van Saboyens; want die van Engeland/ Holland/ Sweden/ Denemarken/ en andere Protestantsche Doxten gebzuiken in die gelegenheid den rang niet. De Vanden van Castillen/ van Aragonien/ van de Inquisitie/ van Italien/ van Vlaanderen/ van de Indien/ van de Ordes/ van den Oorlog/ van de Kruisbaart/ en van de Finantien hebben haar Balcons/ ter regterhand van dat van den Koning. Men kend dese alle aan de Wapenen/ diese op haar tapijten hebben/ welke alle van rood Carmosijn velours/ en over al met goud gebozdruurd sijn. Vervolgens hebben de Lichamen der Steden/ de Regters/ de Gandez en de Titulados/ haar plaats en/ ieder na sijn rang/ tot lasten van den Koningh/

Nauwkeurige kennis der Spanjaarden van dese Stieren.

Hoe de plaats tot het gevege bereid word.

Beschrijvinge van de Placa Mayor, of groote Plaats.

354 Nieuwe Historische Reisbeschrijvinge van
of van de Stad; die de geseide Balcons van sulke particulieren huren
als daar ter plaatse woonen.

Groote
onkosten,
die by 't
houden
van dese
gevegen
gedaan
worden.

Van alle de gene / die wy soo eben genoemd hebben / word van
's Konings wegen een Collatie toegedient in seer schoone mandeties;
en aende Dames worden benessens dese Collatie; dewelke bestaat in
Fruiten / voge Confituren / en gepste Waters; Handschoenen / Lin-
ren / Wapen / Pastilles / zuden Kousen / en Kousebanden gegeven:
Inboegen dat zoodanigen seest altyd oter de honderd duizend Nyks-
daelders komt te kosten; welke zomme gemeenlyk uit de Boetens / die
of aen den Koning / of aen de Stad vervallen sijn / word gebonden.
Daer en boven word dit fonds soo religieuslyk ten voorschjeben einde
bewaerd / dat niemand daer aen sou durben raken / al was het om het
Koningryk uit het uitterste gevaer te reddden / en by al dien het zelve
quam te gebeuren / zoo soude men niet minder als een opstand van het
gemeen te vzesen hebben; zoo seer is deze Natie verstringd op diergelij-
ke vermakelijkheden.

Van den grond af tot aan het eerste balcon worden steigeringen / of
schouwplaatzen vooz al de wereld gemaekt / om dies te meer luden te
konnen bergen. Men huerd een Balcon vooz bystien of vooz twintigh
Pistolen / en daar en is geen een 't welk niet beset / en met ryke tapisse-
rien / en verhemeldzels verclerd is. Maer niemand staet onder het
Balcon des Konings / als zyn eigen Lyswagten.

Hoe de
Heeren en
Dames
daar ver-
schynen.

Daar en zyn niet meer als drie plaetzen open / waer dooz de luden
van aensien met haar beste Carossen en Equipagies binnen komen / in-
zonderheid de Ambassadeurs van boven gemelte Hoben; en men doed
verscheide touren eer dat den Koning te voozschijn komt. De Heeren
groeten de Dames / die op de Balcons zyn / en die by dese gelegenheid
haer hoosden niet bedekt hebben / maer met de beste geskeenten / en met
alles wat schoen en dierbaer is / sijn opgeschikt. Men siet'er niet anders
als heerlyke en magnifique stoffen / kostelyke tapisserien / kussens en be-
hangkleeden die stijf van goud staen; en men kan sig niets verbeelden /
dat het gesigt of meer vermaken / of meer betoveren kan. Het Balcon
van den Koning is rondom behangen met groene en gouden goddijnen /
dewelke hy toe trekt / soo diktwils als hy niet begeerd gesien te sijn.

Hoe, en
wanneer
den Ko-
ning te
voorschijn
komt.

Den Koning komt gemeenlyk ten vier uren na de middag / en als-
dan vertrekken alle Carossen van de plaats. Onder alle de Ambassa-
deurs heest die van Dankryk doozgaans het meeste beklyg / zijnde hy
en zyn gansche train op de Franse wyze gekleed / terwyl alle de ande-
re de Spaanze mode nabolgen. Vooz de Carosse van den Koning gaan
vps als andere Carossen heenen / in welke de Bedienden / de Menies
en de Kamerpagies sitten / en de Carosse van eere / die ten eenemaal
ledig is / gaat immediaat vooz die van syn Majesteit / wiens kroetsier
en Doozryder altyd bloodshoofds sijn / terwyl een boeknegt haar luf-
der hoeden dzaaghd; zijnde de Carosse selfs altyd omringd met Lys-
wagten / die te voet nessens deselve gaan. De dese / die men elgentlyk

Lijf.

Lijfswagten noemd/ hebben Vellebaarden/ en gaan seer dicht neffens de Carosse/en neffens de Portieren een groot getal Pagies vanden Koning altemoel in 't swart gekleed/ en sonder degen: synde dit heteenige merkteeken/ 't welk haar vooz Pagies van den Koning doed erkennen. De Dames van de Koninginne kornen van gelyken in Carossen/ en een groot getal Heeren van den eersten rang gaat neffens de Portieren; sommige te voet/ om soo veel digter by te wesen; andere op de schoonste paerden van de wereld/ die ryppes ten desen einde sijn afgeregt/ en daerom Paerden van beweginge genaemt worden. Om dese Galanterie te plegen/ moet men wel degelyk eerst permissie van sijn Meestresse hebben/ indien men sig niet honderd reproches/ en moepelykheden met haar Vrienden op den hals wil halen/ die sulken liberteit tot een point d'Honneur souden maken. Staat het de Dame toe/ soo kan men alle de Galanterien plegen/ waar toe dese Feesten de occasie geben. Maar al is het dat men nog aan de 3de van de Dames/ die men op past/ nog van haar familie iets te vzeesen heeft/ soo is nogtans daerom niet alle swarigheid weg genomen: want de Duegnas de honor, of Dames van eer/ van dewelke altyd een obertollige pprobie in ieder Carosse is/ als mede de Guarda dames, die te paard ryden/ sijn gedurlyg seer moepelyke opwagters. Want nauwelijks heeft men een gesprek begonnen/ of dese oude gzytbakkussen trekken de gozdynen toe/ en de Guardadames sullen u wel dzoogjes toeschieten/ dat die liefde de beste is/ in dewelke het meeste ontsag en eerbied getoond word: Invoegen dat men sig dikwils moet vergenoegen/ van met de sogen alleen te spreken/ of sulke diepe versugtingen te doen/ waar dooz de liefde van verre kan worden uitgedrukt.

Alle dingen in maniere voorszeyben beschikt sijnde/ soo kornen de Capiteins van de Garde/ en andere Officiers/ op de Plaats/ sittende op seer schoone Paerden/ en gevolgd sijnde van de Spaense/ Duitse/ en Bourgondise Lijfswagten. Dese sijn gekleed in Velours of geel Satyn/ met roode Carmosyne galonnen/ Goud en Silber gebozduurd; sijnde dit het severie van den Koning. De Cravanten vande Garde/ die ik eigentlyk Lijfswagten noeme/ hebben alleen een klein mantelste van het selve li- byn over haar swarte kleeren. De Spanjaarden hebben nauwe en opgeschorte bzoeken/ na de oude mode; de Duitfers; diese Tudesques noemen/ hebbense als de Switfers. Dese plaatsen sig de eene neffens de andere/ aan de 3de van het Balcon des Konings/ terwyl de twee Capiteins/ en de twee Luitenantz/ ieder een stok van Commande in de hand hebbende/ en van een groot getal Dienaars gevolgd sijnde/ alle vier en front vooz het hoofd van de Garde gaan/ en verscheide touren ovre de plaats doen/ om de nodige opzres te stellen/ en onder- tussen de Dames van haar kennis te groeten. Haer paerden/ die met kostelyke strikken/ en gebozduurde kleeden bedekt sijn/ doen hondere spzongen en Courbetten; en men noemd de deze Pissadores, omse van anderen te onderscheiden. Jeder van dese Heeren maakt sijn werk/

Toetsel en
gevolg der
Hofda-
mcs.

Inkomst;
en gedrag
der Ko-
ninglyke
Gardes.

356 Nieuwe Historische Reisbeschrijvinge van
om vooz dien dagh sulken couleur te dzagen / als sijn Meestresse hee-
aangenaamste is.

Waar, en op wat manier; sig deselve plaatsen; en van het gevaar, datse onderworpen sijn.

Het volk nu buiten de afspaltinge gegaan / en sig op de Stellagien om
aan te schoutwen geplaatst hebbende / soo begint men de plaats met beere-
tig of byfzig tonnen water / ieder getroffen op een klein karretje.
Thans nemen de Capiteins van de Garde haar plaats onder het Bal-
con van den Koning / alwaar sig alle de Gardes van gelijken plaat-
sen / makende een soort van een rye / en sig soo dicht geslooten houdende
als mogelijk is. Want of wel de Stieren dikwils gereed sijn / om
haar den hals te breeken / soo mogen sy niet een voet verzetten / of ee-
nigfins van haar plaats wijken. Alles watse in dit geval doen komen/
is datse deselve met de punt van haar Hellebaarden te heer gaan / en
sig soo goed berdedigen alse konnen / hoewel het selve noit geschied als
met het uiterste perijkel van haar leven. Gebeurd het datse by die oc-
casie een Stier komen te dooden / soo word haar deselve toegekend. En
ik verseekere H. Ed. nogmaals / dat dese ontalliche meenigte van men-
schen (want alles is 'er vol / ook selfs de daken van de huisen niet uit-
gesonderd) die heerlijke Balcons / die met soo veel kostelijheden / in-
sonderheid met soo veel schoone Dames / vercierd sijn / dit groote Hof-
en alle deselfs Gardes / en eindelijk dese gansche plaats in sig selven
aangemerkt / een van de aangenaamste gesigten geeft / die men met
oogen aanschoutwen kan.

Heerlyk gesigt, 't welk hier ver-
toond
word.

Alguazils,
en der sel-
ven ver-
zigtige.

Soo ras de Gardes het quartier van den Koning hebben ingenomen/
soo komen'er aansonds ses Alguazils, of Stadsdienars / binnen op de
plaats / ieder een lange witte spitsroede in sijn hand hebbende. Haar
paarden sijn uitsteekende opgeschikt op de wijze der Dooren / en ober-
al met kleine beileties behangen. De kleederen van dese Alguazils sijn
swart / ook dzagen dese Messieurs pluimen / en tsonen het beste ge-
laat dat haar mogelijk is / in 't midden van een doodelijke schrik met de-
welke sy behangen sijn / alsoo 't haar niet geoorloofd is / gedurende den
tijd van het gebegt / uit het strijdperk te gaan. En dese sijn het die de
Heeren / die sig ten strijde bereid hebben / moeten binnen roepen.

Regelen,
en ge-
woontens,
by de Stie-
ren geveg-
ten.

Get ik tot de verdere beschrijvinge der geselde Stieren gebegten ober-
ga / moet ik H. Ed. alvorens eenige bysonderheden / die in dese selve worden
waar genomen / aantoonen. Het gebegt selve noemt men Duelo, in
het Frans Duél / of Tweegebegt / om dat het effectibelyk als sodanig
moet worden aangemerkt / bermits dat het tussen een enkel Cabalier en
tussen een Stier word aangegaan. Niemand mag sodanigen gebegt
te paard beginnen / ten waar het een gebooren Edelman / en van al de
wereld vooz sodanig bekend was. Ook mag men den degen niet eer
tegens den Stier trekken / vooz dat hy u selver geïnsulceert / of belee-
digd heeft. En men noemd in dit geval insulteren of beledigen / wan-
neer hy u u Garrochon, of Lance / ootweldigd heeft; of dat hy slegt
u Oed of Mantel heeft doen afvallen; ook wanneer hy u / of u Paard /
of iemand van u gebolg beschadigd heeft. Want in al dese gevallen is

den

den Ridder verplicht / regelrecht met syn paard op den Stier los te gaan; om dat het een Empenno is / dat is / een affront / 't welk iemand verplicht / om het selve te wreken / of te sterben. Den Ridder is dan verplicht / om hem met eenen een aberregtsen slag met sijn degen / of aan het hoofd / of aan den hals te geben; het welke de Spanjaarden una Cachillada noemen. Maar indien het paard / op het welke den Ridder sit / welgerd op den Stier aan te gaan / soo sijnst hy sonder uitsfel van het selve af / en gaat in dat postuur den selven te heer / met een heldhaftigheid die waarlijk verwonderens-waardig is. Alle de Ridders / die om te srijden tegenwoordig sijn / moeten als dan van gelijken van haar paarden stijgen / en den genen versellen / die in het Empenno is: hoeweise dit niet doen / om hem eensig boozdeel op sijn byand te doen behalen / sijnde dit een werk dat booz zijn eigen reekeninge is. Want indien het gebeurd / dat den Stier / in plaats van haer / wanneer se dus gelijkelyk op hem aankomen / te verwaagen / of op haer los te gaan / de blugt neemt / en na de andere sijde van de Degtplaats wijkt / soo hebben se aan de wetten van het Duelo voldaan / soor ras se hem maar weinich tijds vervolgd hebben. Dooz de rest is men hier / behalven den degen / gewapend met een Werspies / of kopte Lancel / waar van het pfer zije vingeren breeid is.

By al dien'er in de Stad enige paarden gebonden worden / die booz desen tot het tauriseren / dat is / tot het bebegten der Stieren gezuikt sijn / en als nog bequaam bevonden worden / soo mag men deselve als ter leen na sig nemen / 't sy dat men den genen diese toebehooren kend of niet; al was het dat hyse niet begeerde te verkoopen / of dat men selver niet in staat was vanse te konnen betalen; sonder de minste breefe te hebben / van dat deselve u sullen getwelgerd worden. Gebeurd het dan dat sodanigen paard dood blijft / en dat men het selve quangwys wil betalen / soo sal niemand sulks gedoogen: latende de Spaanse gene-reusheid niet toe / in sulken mechtwaardigen boozval / geld te nemen. Ondertussen kan men gedenken / dat het seer verdrietig moet vallen / een paard te hebben / waar aan men alle moeite heeft aangewend / om het selve wel te dzefferen / en dat de eerste die het in den sin komt / af is het dat gy hem u leven niet gesien nog gekend hebt / u het selve in maniere boozschzeven afhandig maakt / sonder dat gy'er het minste verhaal van de wereld op hebt. Maar dit is den eigen en aangebooren aard der Spanjaarden / die uit enkele Galanterie / en om haer gene-reus gemoed te toonen / sig niet ontsien sullen / een gansch gespan van ses hoetspaarden / de beste die men met oogen aanschouwen kan / op een maal weg te schenken / en dat nog buiten sodanigen boozval / als waar van wy tegnwoordig spreken; hoedanigen boozbeeld wy nog onlangs tot Madrid gesien hebben.

De gemelte Stierengebegten worden by de Spanjaarden selve booz sozorgelyk houden / dat men op den dag wanneer deselve geschieden / in bescheiden kerken openlijcke afaat geeft / ter oorzak van de groote Mas-

Ieder neemt na sijn welgevallen paarden tot het Stieren gevegt.

Groot ge-vaar van dese Stieren gevegt.

Die som-
mige Pau-
sen te ver-
geefs heb-
ben soe-
ken af te
schaffen.

Nadere, en
eigendly-
ke be-
schryvin-
ge van een
Stieren
gevegt.

Hoe de
Ridders
wierden
binnen
gelaten.

Heerlyk
gevolg, en
toestel van
dese Rid-
ders.

facres die'er als dan komen vooz te vallen. Sommige Pauzen hebben dese barbaarse schouwspelen ten eenemaal willen afschaffen; maar de Spanjaarden hebben sig met sulken ernst daar tegen aangekant / en sulke gzoote instantien by het Hof van Rome gedaan / dat het selve sig daar in na haar humeur heeft geschikt / en de geseide schouwspelen tot hier toe verdoogen.

En vermits ik nu de noodige dingen heb voozafgesegd / soo ga ik thans een nette en eigentlijke beschrijvinge van het gebegt selve geben / en wel soodanig als het in den jare 1679. ter occasie van het houwelijk van dese Princesse van Orleans / met Carel de Tweede / in tegenwoozdigheid van den Koning / en het gausche Hof / met gzoose solem- niteit gehouden wierd.

Den toestel in maniere voozschreven gemaakt sijnde / soo gingen de Alguazils, waar van wy soo eben gesproken hebben / na een poozt / die aan het end van de Begtplaats was / ses Ridders / die sig tot het aenstaende Gebegt bereid hadden / binnen roepen / synde daar onder een Gzaaf van Koningsmark / dat een Sweed van geboorte is; tot een klaar bewijs / dat ook andere / als geboorten Spanjaarden / tot desen stryd woorden toegelaten. De Paarden van dese Heeren waren uitnemende schoon / en op het allerheerlijkste uitgerust. En zonder die gene te reekenen waar op sy zaten / soo haddense elk nog twaalf die van Palseniers geleid wierden / daar en boven nog elk ses Muiltels / met rejonas of garochons beladen / synde / gelijk wy gesegd heb- ben / kleine Lancien van seer dzoog dennen hout gemakt / ter lengte van vier of vyf voeten / aan alle kanten seer scap berguld en beschildert / maar boven al met wel gepolijste punten voozsien : hebbende dese Muiltels dekkleden van Velours / ieder met de couleur van den Kampvegter / en sijn Wapens daar op gebozdurd van goud. Maar dit en gebeurd just niet op alle die Feesten : want indiese van de Stad gegeven worden / soo geschied het met veel minder luster : maar na- demaal het den Koning was / die dit Feest geozdonneert hadde / en dat het selve geschiede ter occasie van sijn Houwelijk / soo was'er niets verge- ten / van 't geen het selve in pzaacht en heerlijkheid kon doen uitmunten.

De Ridders waren in 't swart gekleed / en haer klederen geboz- duurd met Goud en Silber. Sy hadden wiete Pluimen / vermengd met verscheiden coupleuren / die ter zyden van haer hoed ober eind stonden / met kostelyke strikken van Diamanten / en met hoedsbanden van het selve maaksel. Sy hadden Veldeekers / de eene wit / de an- dere blauw / en andere geel / andere carmosijn / alle met Goud gesikt en gebozdurd. Sommige hadden die om de middel / andere om de schouder / en andere om den arm; alles na een leders sinnelykheid. Sonder twijffel sijn het selve soo veel presenten van haer Meesteressen geweest / want selden dat men sig in dit gebegt begeeft / of het is om haer te behagen / of om te toonen / dat'er geenlgebaar in de wereld is / aan het welke men sig niet sou willen bloot stellen / mits dat men het geluk heeft /

heeft / van iets tot haar vermaakt te contribueren. Sp hadden over die alles een zwarte mantel / die haar bedekte / en waar bande elinden agter- over gewoopen sijnde / haar armen in 't gevegt niet konden hinderen. Sp droegen kleine witte Laarsjes met lange vergulde spooten / die niet meer als eent punt hadden / op de wijze der Mooren. Ook saten sp op die eigenste wijze te paard / met de beenen opgetrokken ; het welke men in haar luider taal noemt / Cavalgar a la gineta.

De geselde Ridders saten seer wel te paard / en maakten seer goede minen / volgens de maniere van dat Land. Haar geboozte was illustrer / en ieder van haar had veertig Lakkeprn / sommige gekleed met gouden Mooz / verclerd met kanten ; andere met incarnaat Brocade / doozregen met Goud en Silber ; en andere waren op nog andere wijzen opgeschikt. Daar en boven was een ieder van deselve gekleed op een byemde en gansch uitheemse wijze ; sommige als Turken / en andere als Hungaren / nog andere als Mooren / en wilde Indianen. Sommige van dese Lakkepen droegen bondels van die Garachons / waar van wy soo eben gesproken hebben / het welke seer scap om te sien was. Met al desen toefiel gingense dwers over de Placa Mayor , geleid zijnde dooz de Alguazils , onder het geluid der Trompetten : en gekomen zijnde by het Balcon van den Koning / droegen sp den selven / na een diepe eerbiedigheid booz hem gemaakt te hebben / permissie / om de Stieren te bevegten : het welke haar / met toelwenschinge van overwinninge / wierd toegestaan. Chans begonnen de Trompetten sig aan alle kanten te laten hooren / het welke als een uir daginge van de Stieren wierd aangemerkt. Ook verhief sig ter selver tyd een groot geluit van alle het volk ; 't welk tot verscheidenmalen uitriep : Viva , viva , los bravos Cavallos , dat is / Lang leven dese kloekmoedige Ridders. Hier op scheiden de Ridders van malkander / en groeten de Dames van haar kennis. De Lakkepen gingen buiten de Vegtplaats / en daar bleven'er niet meer als voor ieder twee / die met Arjones beladen waren. Dese hielden sig aan de zijden haar Meesters / en waren altoos dicht by haar paarden.

Hier na quam een deel jonge luiden binnen de Vegtplaats / die expres van verre afgelegen oorden gekomen waren / om sig op desen dag te doen uitmunten. Maar dese / waar van ik tegenwoozdig spreek / waren alle te voet / en vermits onder haar geen Edelluiden waren / soo wierd haar ook de minste eerbewijfinge niet aangedaan.

Ondertussen dat een Ridder beesig is met een Stier te Vegten / soo vertrekken sig de andere / sonder nochtans uit het perk te gaan ; ook en sullen sp noit eenigen Stier aandoen / met den welken een ander het gevegt begonnen heeft / ten waar het Beest haar selfs quam aan te doen. De eerste / waar op den Stier los gaat / wanneer se by malkanderen sijn / moet het gevegt met hem uitmaken. En soo ras als by een Ridder gequetst heeft / roept ieder overluid ; Fulano es empenno , als men wilden seggen / een soodanige is verpligt / het affont te weeten / dat hem van den Stier is aangedaan. En inderdaad by is verpligt /

Nog andere luiden in de Vegtplaats binnen gebragt

Nog iets , aangaande de ordres , die in gevegt worden waargenomen.

pligt / wegens sijn eer / het sy te paard of te voet / op den Stier aan te gaan / en hem een houw met den degen in het hoofd / of in den hals te geven / sonder hem iets anders te raken / gelijk wy soo eben hebben aangemerkt. Paderhand mag hy met hem Degten soo als 't hem goet dunkt / en hem over al quetsen waar hy kan / en 't hem welbehaagd ; maar het eerste is soo sozgelijken saak / dat men deselve noit begint / sonder sijn eigen leven duisendmaal in gebaar te stellen. Maar soo ras als desen eersten slag gegeven is / soo is het den Ridder gepermitteert / weer te paard te stijgen / indien hy van te vooren te voet was.

Den Koning nu oordeelende / dat het tyd was om het gevegt te be-
 ginnen / soo quamen'er twee Alguazils onder sijn Balcon / en sijn
 Majesteit gaf de sleutel van de Stal / waar in de Stieren waren opge-
 slooten / aan Don Juan van Costenryk ; want den Koning bewaard
 dese sleutel / en wanneer men die gebruiken moet / soo geeft hyse in
 handen van den Privado / of Eersten Minister ; zijnde dit een teeken
 van een sonderlinge gunst en eerbewijfinge.

Hier op hegonnen de Trompetten te blasen / en de Timbale / de
 Crommelen / de Schalmejen / en andere Musicale instrumenten / aen
 alle kanten geluid te geven / terwijl de Alguazils / die van naturen de
 grootste poltrons van de wereld sijn / de poort van meer gemelte Stal /
 waar in de Stieren waren opgeslooten / al bevende gingen openen.
 Daar was een man gesteld die sig agter de deur verhoogen hield / om de
 selve schielijk weer toe te doen / die met een haart / soo ras hy dat gedaan
 had / langs op een ladder de Stallinge klom. Want H. Ed. sal gelieven te
 weten / dat het eerste werk van een Stier is / so ras hy uit den Stal komt /
 agter de deur om te kijken / en den genen die hy daar vind / den hals te
 bzeeken / indien hy sig niet schielijk genoeg heeft weggepakt. Hier na
 set hy 't met een volle Courier op de Alguazils aan ; die niet manque-
 ren haar paard de spoorren te geven / en ieder om een goed heen komen om
 te sijn : zijnde dit het eenigste middel om sich selven te reddden / alsoo 't
 haar selfs niet eens geoorloofd is / om sig in staat van tegenweer te
 stellen.

Ondertussen schieten die gene die te voet sijn meenigte van pijlen en
 werpspiessen op den Stier ; welke alle seer scherp van punt / en daer
 en boven met gesneden papier boozien sijn. Dese Pijlen dzingen soo
 wel dooz / en houden soo vast ter plaetse daerse komen / dat de pijn
 dese veroorzaken het Best verpligt sig te sterker te bewegen / en her-
 scheide posturen te geven / waar doozse van nog te dieper worden inge-
 dzongen. 't Is niet te begripen hoe seer het Best hier dooz bergzand
 word / en met welken verwoedheid het selve de Degtplaats overloopt ;
 te meer om dat dooz dese papieren onder het loopen een notabel geruisch
 veroorzaakt word. Sijn asem maakt als een dikke wolk rondom hem /
 het vuur schitterd hem uit de oogen en de neusgaten / en hy loopt als
 of hy met den Dooz bzeeten was.

Hoe do Den Ridder die hem moet bevegten / neemt een Rejon , en houd
 hem

hem als een poignaard / en wanneer den Stier op hem aankomt / wijkt hy ter zyden uit / duwd hem het pfer van sijn Barochon in de huid / en weerd hem alsoo van sig af; terwyl sijn knechts / die gansche bondels van dese spiesen hebben / hem een ander geben; den welken hy van gelijken in sijn huid werpt. Chans begint de Stier nog meer te bulken / te loepren / en vergzamd te worden / en ongelukkig sijn die gene / die hem op desen tijd op steven loopen.

Wanneer een Stier op het point is / om iemand aan te doen / soo werpt men hem een hoed of mantel in 't gemoet / het welke hem eenigsints op en tegenhoud / of men werpt sig neer ter aarden / als wanneer hy in sijn furie ober u heenen loopt. Ook heeft men sekerere figuren / van bozdpapier gemaakt / die tamelyk groot sijn / en Bilboquets genaamd worden; waar mede men het beest misleid / en tyd wind om sig selfs te reddden. 't Geen u tegens sijn woede nog meer verzekert / is / dat een Stier noit met sijn hooznen sal toestooten / booz dat hy sijn ooggen gestooten heeft; welk ooggenblik dan sommige / die op diergelijken sijn asferegt / soo wel moeten waar te nemen / datse den slagh daar booz ontwijken; hoewel het selve soo seker niet gaat / of de meesten laten'er het leven by.

Daar was een Moor die een kleine poignaard in sijn hand hadde / en regt op een Stier los ging / terwyl hy in sijn grootste furie was. Met een duwd hy hem den poignaard tussen beide de hooznen / just in de naat van sijn hoozhoofd heen / synde een plaats die seer teeder / en bygevolgdert ligt om dooz te stooten was / hoewel niet grooter als een gemeene Vertende half / of als een Gulden; inboegen dat dit de gelukkigste / en te gelijk de sozzelykste stoot van de wereld was. De Stier viel aanstonds dood ter aarden / de Trompetten begonnen te blasen / en een meenigte Spanjaarden quamen met de degen in de huist toelooopen / om het beest / 't welk haar geen leed meer doen konde / aan stukken te kappen. Merkt hier by aan / dat soo ras'er een Stier gedood is / vier Alguazils na buiten gaan / om vier Muislezels te halen / welke dooz Palscenters / in geel Satyn met incarnaat gemengd gekleed synde / geleid worden. De Muislezels selve die den Stier moeten weg sjeven / sijn met pluimen / en met silbere bellen overdekt / en haar strenggen / waar aan de Stier word vast gemaake / sijn van Syde. En op desen tijd maken soo wel de Trompetten / als het volk een geluid / dat men hooeren nog sien kan.

Twintig Stieren liepen'er op dien dag / waar van ik spreke. Onder anderen quam'er een booz den dag die seer berwoed was / en den Graaf van Koningsmark seer gebaarlyk aan sijn been quetste; en niet tegenstaande de groot niet ter degen was aangekomen / soo was'er het paard van den Graaf van geboysten / en den Graaf sprongh schielijk ter aarden.

't Was een beernis om aan te schoutwen / het schoonste paard vande wereld in sulken staat te sien. Het liep uit al sijn kragten rondom de Vegt-

Ridders
gewoon
sijn een
Stier te be-
wegen.

Konstgre-
pen waar
door den
Stier som-
tyds mis-
leid word.
Gedraag-
zaamheid
van een
Stier, eer
hy den
stoot geeft

Een Moor
dood een
Stier, met
een poig-
naard
steek.

Hoe de
verwon-
nen Stie-
ren uit de
Vegtplaats
worden
gebragt.

Graaf van
Konings-
mark door
een Stier
gequetst.

plaats / en het doode een man / dien het troef met sijn hoofd en bofs-
tiem. Men opende dan het afschutsel / en liet het daar buiten loopen.

Sijn edel-
moedig
gedrag, na
dat het
selve ge-
daan was,

Maar belangende den Graaf / soo ras als hy gequest was / ver-
toonde sig een schoone Spaanse Dame / welke geloofde dat hy booz haar
streed / op haar Balcon / en gaf hem berseheide teekenen met haar neus-
doek; apparent om hem te meer courage by te setten; hoewel hy buiten
dat genoeg dee bliken / dat hy die bystand niet van nooden had. Hy
ging dan met de degen in de vuist kloekmoedig op den Stier aan / en niet
tegenstaande hy vast een gzoote quantiteit bloed quid raakte / en dat hy
genoodsaakt was op een van sijn Lakkepen / die hem onderschraagde /
te leunen / soo manqueerde hy niet / den Stier een gzoote wonde aan
het hoofd te geben: het welke gedaan hebbende / keerde hy sig aan-
stonds na de plaats / daar dese schoone was / booz detwelke hy streed /
kuste sijn degen / en liet sig door sijn dienaars halfwood uit het strydpark
bragen.

Niemant moet sig egter verbeelden dat dese vermakelyken / door dier-
gelyke toeballen / op houden / of zelfs in 't minste gesloozd worden; ter
contracte de Frest en houd niet op / ten waar het van den Koning grooz
donneert werd. Maar soo haast als een Ridder gequest is / soo ge-
leiden hem de andere tot aan het afschutsel / het welke gedaan synde /
heerense aanstonds weerom / en herbatten den stryd als vooren.

Stout be-
staan van
een Bisca-
yer, die
een Stier
op de rug-
ge sprong.

Onder de luden van een minder soort was een Biscaper / die soo stout
was / dat hy op de rugge van een Stier sprong / en den selven by de
hoorens gzeep. Wat weer het Drest ook berde / om hem af / en ter aar-
den te werpen / soo was het dog te vergeefs; want den Biscaper bleef
'er langer als een quartieruys op siten / en bzaal hem nog daar en bo-
ven een van sijnne hoorens.

Stieren die
te lange
Vegten,
hoe men
daar mee
leefd.

Wanneer een Stier sig te lange verwoerd / en dat den Koningh be-
geerd dat'er een ander te boozschijn komt (want de beranderinge is dog
altijd behaaglyk / en elke Stier heeft sijn byzonder maniere van beg-
ten) dan laet men een deel Engelse doggen binnen. Dese en sijn soo
gzoot niet als die gene die men gemeenlyk siet / maar het is soodanigen
soort / als de Spanjaarden in de West-Indien bragen / wanneer se
dese Landen eerst ontdekten. Se sijn klein / en laagh van postuur /
Maar zoo sterk en vasthoudende / datse noit los laten / het gene sy eens
gebat hebben / al was het dat men haar aan duysend stukken kapre.
Egter siet men'er doozgaans een goed deel van in de loop bliuen. De
Stier vatse op sijn hoorens / en doedse in de lugt springen als een haats-
bal. Somtijds hakt men de Stieren de zenuwen van kromme Spymef-
sen de beenen af / die sijn aan het einde van een lange staak vast gemaakt /
en dat wozd by haar luden genoemd / jarretaral Taro.

Een Rid-
der die em
pennois.

Mog een ander Ridder / behalven de Graaf van Koningsmark / was
empenno, om dat hem onder 't gebegt den hoed was afgeballen. Dese
klom niet van sijn paard / maar trok sijn spriet / of werpspieg / en
sijn paard regt op den Stier aanhoudende / die hem verwagte / gaf hy
hem

hem daar mede een quetsuur aan den hals: maar alsoo het beest niet anders als ligtelyk gewond was / soo diende de smerte / die het selve daar van gevoelde / maar alleen om het te meer te vergzammen / en aan te moedigen. En inderdaad het schaypte de aarde met sijn boeten / het loepde seer verbaarlyk / en het spzongh dat'er de aarde van brunde.

't Is onmogelyk / mijn Heer / dat ik Alle dese omstandigheden van dit gebeft sou konnen beschryven / ja soo onmogelyk als de toetschingen en acclamatien der aanschouwers / het meernigvuldig geklap der handen / en het oneindig getal der neusdoeken / die in de lugt verheven / en tot een teeken van verwonderinge getoond wierden; terwijl men gansche scharen hoorde roepen / Victor, Victor; en andere / ha Toro, ha Toro: eben eens als offe dooz dit laatste de spozning van het beest nog verder sogten aan te setten.

Daar bleef op dien dagh een jongeling van Toledo / die seer wel gemaakt was; maar alsoo hy den stoot niet had konnen vermijden / soo wierd hy van den Stier met de hoorzen opgenomen / en seer hoog in de lugt geworpen / waar dooz hy sonder hach of wach te seggen / aantsonds op de plaats dood bleef. Twee andere wierden'er doodelijk gequetst / en vier paarden bleven'er dood / of wierden alle doodelijk gequetst. Ondertussen sep al de wereld / dat dit gebeft niet seer fray was geweest / om dat'er op sulken feest / als het tegenwoordige / ten miusten tien menschen op de plaats hadden moeten dood blyven.

't En is met geen woorden uit te drukken / hoe grooten bequaamheid de Ridderz om te veyten hebben / nog ook hoewel de paarden sijn afgetregt / om den stoot der allerberwoedste Stieren te mijden. Soms tijds loopense een geheel uur rondom den Stier / sonder meer als een boet daar van te sijn / en sonder dat hy haar kan raken: maar wee haar geveente / indien dit laatste hy ongeluk komt te gebeuren; sy siecken'er de gek niet mee / en selden dat dese quetsuren niet doodelijk sijn.

De Koning gaf hyftien pistolen aan den Moor / die den Stier met sijn poignaard gedood had. Ook gaf soo veel aan een ander / die een ander Stier gedwongen had; seggende booz de rest / dat hy aan de Ridderz gedenken sou / die sig soo wel gequeten hadden.

'k Had by na vergeeten / dat'er nog een Castiliaan was / die niet wettende hoe sig te bergen / de resolutie nam van op den Stier te spzingen; het welke hy met sulken ligtigheid deede / als of het een vogel was. Met een woord / de Koning zeepen / die in soodantgen boozval gebruikt worden / sijn niet om uit te spzeeken / en nog veel minder het gevaar / dat men niet tegenstaande dit alles hrest uit te staan.

Men moet dan na dit alles erkennen / dat dese Feesten heerlyk / schoon / en wonderbaarlyk sijn / en letwes hebben / het welke men sig onmogelyk anders als dooz 't gesigt verbeelden kan. Maar 't geen my in deselve mishagde / is datse soo veel geld kosten / en soo bloedigh sijn. Het eerste is nog een saak om in te schikken / maar wat verschoo-

En over sijn gedrag word toegejuigt

Dooden, en gequetsten, op dien dag.

Ongelooftijke bequaamheid der Ridderz, en ook van der selven paarden. Geschenken door den Koning uitgedeld. Een Castiliaan springt op een Stier.

Stieren geveeten hebben iets dat heerlyk is. ninge

Reden,
waarom
deselve
nogtans
niet be-
hoorden
geleden te
worden.

Grouwe-
len, en on-
gerijmt-
heden van
deselve,
nader aan-
getoond.

Voor-
wendfelen
der Span-
jaarden
voor de-
selve on-
gegrond,
en buiten-
sporig.

ninge is'er vooz het tweede in te brengen? Een mensch / vooz wie den Saligmaker der wereld sijn Bloed heeft uitgestort / sal die sig selven / als tot een slagtoffer / aande woede van een rasenden Stier overgeven! Of sijn'er by een Natie / die soo gerafineert in 't stuk van liefde is / geen ander middelen uit te vinden / om wederzijdse blyken van een oeprege en teederhertige genegenheid te geven / als sig sonder eenige nootsakeghelykheid / in de tegenwoozdigheid van sijn beminde / dooz een reedeloos en uitfinnig schepsel den hals te laten breeken! De Romellen / en andere Volkeren / plagten in voozleden tijden onder andere straffen ook dese te hebben / datse de misdadige / of die van haar vooz sodanig geoozdeeld wierden / ten pyope van de Leeuwen / en andere beddende dieren gaben: maar by wat geregelde Natie heeft men oit gesien / dat luiden van den eersten rang / die noit met eenige misdaden beblekt waaren / aan de woede van sulke alvernielende schepsels wezede overgegeven! Ook heeft men in over oude tijden in onse / en andere Landen gesien / dat luiden die een twyffelagtige saak hadden / wel tot een Twee gevegt wierden toegelaten / om deselve dooz het Duistregt / of den Degen te beslegten; en dat andere ook somtijds wierden bertwefen / om haar onschuld / dooz een opentlijk Kampgevegt met een Leeuw / met een Beer / of diergelyke te toonen. Maar by wat Natie sijn dese ongeregeidheden in gebruik gebleven / of wat ober een komst hebben deselve met het geval / waar van wy tegenwoozdig spyeken? 't Is waat de Spanjaarden sullen seggen / dat dit een Ridderlyk schouwspel is / en dat het seberd de tijden der Mooren / van welke sy het selve hebben overgenomen / by haar is in gebruik gebleven. Maar wat doet dit / om de saak in questie goed te maken? Want by al dien al het geene dat van een oude herkomst is / vooz goed / vooz billyk en regtmatis te houden is / soo moesten ook de buitenspoortigheden / waar van wy soo eben gespyooken hebben / als nog vooz sodanig gehouden worden / en noit by dese Volkeren sijn afgeschast. Eer de Spanjaarden in Oestindien quamen / was de verblindheid der arme Indianen soo gzoort / datse sig met honderden ter eeten van haren Afgod Vitziliputzli lieten opofferen; en tegenwoozdig is onder de Japonesen nog de gewoonte / datse om haar kloekmoedigheid te toonen / sig selven den buik opsnijden / of om het ontsag en den pyer vooz haar gewaanden Godsdiens te doen blyken / sig met meenigte ter aarden nedertwerpen / om dooz de raderen van een wagen verplet te worden. Maar sijn dit vooz beelden om na te volgen / vooz iemand die geen Duibels Natte laar sterben wil / waarlyk de gonden van het Evangelium toonen ons heel wat anders; en daat sijn meer als duysend middelen / om sijn heldhofsigheid te doen blyken / als dooz een actie die eben soo dol en buitensporig is / als die uitfinnige schepselen / tegen welke deselve ondernomen worden. Maar 't schynd dat dese Natie / die meer als eenige andere tot extrabagances geneigd is / met diergelyke dingen soo seer is ingenomen / dat'er geen reden ter wereld bequaam is / om haar van dese

bae

barbaarfe vermakelijkheden af te raden / veel min een afkeer tegen de-
felbe in te boefemen.

Het geval dat ik H. Ed. tegenwoordig ga verhalen / en waar mede
ik de verhandeling van de Stieren gebeften ween te fluiten / is al te
aanmerkelyk / om het felbe niet aan de geheugnis der latere tyden ober-
te geben. Secker Caballier van uitftekende verdienften was fmoozlyk
berleefd op de Dogter van een Steenhoutwer; maar die volmaaktelyk
fchoon / jong van jaren / en in verwagtinge van een feer groote erffe-
nis was. Dese Ridder verftaan hebbende / dat men de aler verwoed-
fte Stieren van het gebergte van Andalufen gehangen had / en met een
gelobende / een byfondere eere te fullen inleggen / met die te bebegten /
en te overwinnen / beflot te tauriferen , dat is / als een Kampvegter
fig in het aanftaande ffeest in te stellen / en verflagt ten boozfchreben
einde peemiffie van fijn Meeftriffe. Maar dese / in plaats van hem het
felbe te accozderen / wierd foo veefchlykt dooz dierg. lijk boozfel aan
te hooren / datfe op het eigenfte oogeblik in een flautwe diel / en we-
der tot fich selfs gekomen fynde / verbooofe hem wel ernfzig by alle het
gene hem dierbaar was / en op verbeuete van haer hoogfte ongenade /
van oit in fijn gansche leven daar om te gedenken. Maar niet tegenftaan
de dit verbod / foo bleef hy gedurig by de gedachten / dat hy noit grooter
preube van fijn genegenheid haerwaards / als dese geben kon / en liet
derhalven in flilte arbeiden aan alles wat hem tot dit booznemen nodig
was. Maar hoe grooten naarfzigheid hy aanwende / dit alles booz fijn
Meeftriffe te verbergen / foo kon dit egter niet beletten / dat het felve
niet tydelijk tot haar kennis quam ; die dan niet naliet / hem nogmaals
als booz desen / van dit fijn booznemen op allerhande wyfe af te raden ;
maar met geen beter uitkomst als te hooren.

Den dag van het Gebeft gekomen fynde / befwor hy haar fig
daar te laten binden ; haar verfekerende dat haar tegenwoordigheid al-
leen genoeg was / om hem te doen overwinnen / en een eere te behalen /
die hem haar gunft noch waardiger fou maken. 't Was te vergeefs alles
wat hy hier tegen fprak / derhalven byafte uit in dese woorde : U liefde,
feldefe / heeft meer ambitie , als teederheid , en de mijne meer teeder-
heid , als ambitie : gaat dan werwaarts u de eerfugt roept , en nademaal
gy begeerd dat ik daar by fal fijn , en dat gy in mijn tegenwoordigheid
wilk vegten , foo belove ik u dat ik daar wesen fal , maar ik vreefe dat
mijn tegenwoordigheid u meer ontfteltenis , als couragie by fal brengen.
Hy ver liet haar dan / na 't eindigen van dese reden / en verboegde fich op
de Plaza Mayor , daar al de wereld reeds vergaderd was. Maar nauwe-
lijks was hy in gebeft geraakt met een verwoede Stier / die hem van selfs
had aangebaan ; wanneer een jong dozpeling / fo als 't fcheen een fpies na-
dit verbaarflyk Beest wierp / die hem de huid en onder gelegen deelen so-
danig boozboozde / dat hy daar van een groote fmert gevoelde. Het
Beest ver liet aanftonds den Ridder / met den welken het gebogten had /
en liep al loepende / met volle furie / op die gene aan / die hem dien flag

Droevig
en aan-
merkelyk
geval, van
twee ge-
lieven, die
beide in
een Stieren
geveft,
om 't le-
ven ko-
men.

gegeven had. Den jongeling hier over verset sijnde / en sich soekende te salveren / viel ondertussen de Bonaet / waar onder hy sijn hait had opgestoken / door al te grooten verbaasheid / van het hoofd ; als wanneer men het schoonste / langste / en blondste haar van de wereld / aan alle kanten over sijn schouderen sag nederballen ; en met eenen getwaar wierd / dat het een jonge dochter van vyftien of zestien jaren oud was ; sijnde het aangenaamste scharpsel dat men met oogen aanschouwen kon. Maar het deerlykste van allen was / dat de vreesse haar sodanig had in genomen / datse noch lopen / noch den Stier ontwijken kon : die haar op het selve moment / wanneer den Torreador, of Kampvegter ; 't welk haar Minnaar was / en haar nu kende / tot haar secours quam toeschieten ; een verbaarlyke Root in haar zjde gaf. 't Is te begrypen / hoe groot de dwoersheid van desen Ridder was / wanneer hy sijn beminde in soo deerlyk een toestand aanschouwen moest : te meer om dat sijn eigen verwaandheid daar van de eenigste oorzaak was. Hy wierd dan / op dit dwoevige gesicht / ten eenemaal als Desperaat / en verwoeder als den Stier selve : doende dingen die ongelooftlyk waten / en sijn leven minder als niet verschoonende. Ondertussen wierd hy op verscheide plaatsen / niet tegenstaande dit alles / doodelyik gequetst ; en 't was op desen dag / dat men oordeelde dat dit Feest wel geëindigd was. Men bracht vervolgens dese twee ongelukkige Gesellen / ten huise van de Vader van de Dochter / en plaatste haar in een en deselve kamer. Daar en boven versochtense beide seer instandig / dat men haar / vooz de weinige uren diese noch hadden te leven / wilde doen trouwen ; en bemitsse nu het ongeluk hadden / van niet met den anderen te konnen leven / datse ten minsten dat genoeggen mochten hebben / van na haar dood / in een en 't selve graf malkander geselschap te houden : werdende dit alles nauwkeurig van de vrienden van de overledene opgevolgd.

Spaanse
Comedien
en Opera's,
die doorgaans
van een
slegten
toestel
sijn.

Da de Stieren Gebeften / waar van wy dus verre gesproken hebben / komen voornamentlyk in consideratie de Comedien en Opera's ; van dewelke men in 't algemeen kan seggen / datse / in vergelykinge van die gene die in Italien / Frankryk / en elders gespeeld worden / van gene aanmerkelyke schoonheid sijn. In tegendeel is den toestel tot deselve doozgaans heel slegt : wordende het Conneel somtijds gemaakt van planken / die op tonnen leggen / en bygevolge ook niet minder als wel stuiten : hoewel nochtans het onderscheid van de Stad / of plaats / waar in deselve gespeeld worden / ook dikwils een merkelyk onderscheid aan dit alles toebzengd.

Voorbeeld
van eene
tot Victoria.

Ik sag'er een tot Victoria, die van het boozschyben maaksel was. Daar en boven waren de vensters geheel open / want sy bedienden sich hier van geen sakkels ; waar uit men sich alleenlyk kan verbeelden / hoe grooten luister het Schouwspel daar dooz missen moest. Men verzooude aldaar het leven van S. Anthonyus / en wanneer de Comedianten iets seiden dat behaagde / soo riep een ieder Victoria, Victoria. Ik merkte met eeren hier by aan / dat die gene die booz Quibel speelde /

de / niet anders gekleed was als een van syn medemakers; uitgesonden dat hy / om hem van andere te onderkennen / kousen van een buurige couleur aan syn beenen / en een paar hoornen op syn hoofd had.

De geheele Tragedie bestond alleen uit drie Bedryven / ook woerden hier noit anders gemaakt / in plaats dat andere stukken seiden minder als vyf van sulke Bedryven hebben. Dog sou men hier tegen over kunnen stellen / datse op het einde van ieder ernstig bedryf een klugt van fottrepen begonnen te spelen; waar in de Boufon / of halugnar / diese el Gratiofo noemen / telkens te voorschyn quam; die onder een oneindig getal van laffe en ongesoute dingen / somtijds ook eenige selve / die haar bevalligheid hadden / en niet ten eenemaal te vertwerpen waren. De Tuffenbedryven waren met danseren vermengd / en dat op het geluid van Harpen en Guitaren.

De Comediantinnen hadden Kastagnetten, of klapbeentjes / in haar handen / en een kleinen hoed op haar hoofd: sijnde dit hier de gewoonte als sy dansen / en als het een Sarabande is / soo schijnt het niet of sy treden / maar puur als offe op schaatsen reeden / soo luchtig weeten se sich selven voort te setten. Daar en boven is haar maniere van dansen seer verschillende van de onse; ook geven sy te veel beweginge aan haar armen / swappende met haar handen dikwils over den hoed en het aangezicht / hoewel niet sonder een seker bevalligheid. Maar belangende het spelen op de Kastagnetten / daar in geloof ik niet datse haar weergaa / laat slaan haar Meesters hebben.

En niet tegenstaande de Comedie / waar van wy tegenwoordig spreken / in een kleine Stad / in het Landschap Alava, gespeeld wierd / soo moet men egter niet gedenken / dat andere / die in groater Steden / by voorbeeld tot Madrid / gespeeld woerden / seer veel van dese voornoemde verschillen.

't Is waar / en ook niet buiten reden / dat de Croupe van den Koning wat beter als dese is; maar egter spelen sy alle / de eene soo wel als de andere / het gene sy hier Las Comedias Famosas, dat is / de schoonste en meestberoemde Comedien / noemen slegt genoeg; maar die om de waarheid te seggen niet min belaccheijgh / als buitenspoorig sijn. Als by voorbeeld / wanneer den Heiligen Anthonius sijn Conftreor selve; het gene in dese Comedie seer dikwils voort moet vallen; soo vielen alle de aenschouwers op haar knien / en sloegen sig / onder het veelvuldig geroy van Mea culpa, soodanig op de borst / dat het scheen als offe haar herte wilde aan stukken slaan. 'k Geef u Ed. te bedenken / of dit niet gebaarden sijn / die by een belaccheijghke Comedie seer wel te pas kommen?

Egter sal u Ed. gelieven te weten / dat'er een groot onderscheid tuffen de hedendaagse / en de voorgeaande Spaanse Comedien is. De voorgeaande / dat is / die in voorgeleden tijden gespeeld wierden / waren soo imperfect / dat geen drugdame menschen besluiten konden daar in

Hebben niet meer, als drie Bedryven.

Spelen uitstekende wel op de Kastagnetten.

Belaccheijghke gebaarden, der aenschouwers:

Onderscheid tuffen de voorgeaande en de

dendaagte
Comedien.

Onorden-
telijke-
den der
eerste, en
doorwie
de selve
verholpen
sijn.

Nadere
opteilinge
van voor-
gemelte
Schryvers.

Spaanse
Comedi-
antinnen
als aange-
beden.

Aardig ge-
val van
Philippus
de Vierde,
met Maria
Calderona
een Ton-
neelspeel-
ster.

in te gaan. Men sag nog hoorde in deselve niet dan baden en woorden / sitjvende met de zeedigheid / en die de eerbaarheid in allen deelen quetsen. De vertoonders maakten haar werk / om eertlyke luiden beschaamt te maken / en de gebzeken wierden verheben / om de deugd een schandblek aan te wyjzen. Het Schouwtooneel wierd dooz de meenighuldige gevegten / gedurig met bloed geberst; de swakste wierd altoos overheerd dooz den stercksten; en het gebzuik autoriseerde / en gaf kracht aan alle buitensporigheden. Maar sekerd den tijd / dat Lopez de Vega, de hand heeft geslagen / aan het verbeteren der Spaanse Schouwburgen / soo sijn de geseide mislagen niet weinig verholpen. Den Vertrouweling / den Knecht / en den Boer / behouden haar natuurlyke eenvoudigheid / en alles gaat'er veel beter toe als vooz desen. 't Was deselve Vega / die Nymen aan sijn Leerlingen voorszrees / en die haar leerde de Comedien in drie Journades / dat is / Bedryben verdeelen.

Da desen quamen te voorszijn de Montalvanes, de Mendozas, Rojas Alarcans, Velez, Mira de Mescuos, Coellos, Villazainas, en eindelyk Don Pedro de Calderon, die in het ernstige uitmunte / en in het Comique alle die gene overtrof die vooz hem geweest waren: hoewel dit alles niet en belet / dat nog oneindige wanstalligheden tot op den huidige dag in de Spaanse Comedien sijn overgebleven; waar van wy in 't vervolg nog nader prubers sullen aanwyzen.

Maar hoe slegt de Spaanse Comedien in sig selven sijn / soo moeten egter bekennen / dat de Conneelspeeters daer / en insonderheid tot Madrid / als aangebeden worden. Daar en is'er geen eene / die niet te gelijk de Meestresse is van desen of genen grooten Heer / en om welke niet dikwils is gebochten / en daar dooz verscheiden luiden dood gebleven. Men heeft te meer reden sich over dese dzyft en verkiefsinge te verwonderen / om dat men aan de eene kant selden siet datse soo veel scapre dingen seggen / en aan de andere doozgaans gewaar word / dat het de leelijste schepsels van de wereld sijn; die eer een uitgebroogd getaamte / als iets dat eenige de minste bekooringe heeft / verbeelden. Ondertussen doense om dese schepsels een deynse die ongelooftlyk is / en een Spanjaard sou eer sijn gansche familie van honger en dorst sien te gronde gaan / als te geboogen / dat soodanigen bedelaar ster aan ernige van de minst noodzakelijste dingen het allerminste gebzek sou hebben.

Onder de sodanige mag eventwel niet gereekend worden Maria Calderona, met dewelke Philippus de Bierde Don Juan voozteelde / waar van ik u het volgende verslag kan doen. De geseide Calderona was een Conneelspeeler / maar te gelijk de schoonste Dochter / die oft in Spanjen gesien is / en den Hertog van Medina de las Torres was smoozlyk op deselve verliefd. Desen Ridder dan had soo veel geluk en voozveel boven alle andere / dat Calderona hem geen minder blyken van liefde gaf / als sy inderdaad van hem bemind wierd. Maar die werk op sijn hoogste gekomen sijn de / soo viel'er just het oog van Philippus de Bierde

Derde op; die haar van die tyd aan boven sekerer Lustrouw van aansien pfefererde / die in den dienst van de Koninginne was; en die sig soo bekeedigd boeide / dooz dese veranderinge van sijn Majestieit / den welken sy met een oprecht hert beminde / en waar hy sy ook reets een Soon gehad hadde / dat sy sig in het Klooster van de ongeschoeide Koninglyke Carmelitesen begaf / en daar het klieed van de geseide ordje aantzok. Maar belangende Calderona / welkers genegenheid ten eenemaal dooz den Hertog was / deselbe en wilde ondertussen in geenem deele na het boozfel van den Koning lustren / sonder albooreng te weeten / of het met den sijn en toestemminge van den Hertog wesen sou.

Sy spzakh den Hertog van dies wegen aan / en pzeenteerde hem / sich byjwillig na soodaanigen plaats te geben / als hy sou goed vinden: Maar den Hertog pzeende / dat in de ongunstie des Konings sou verballen / gaf haar sere wyselyk tot antwoorz / dat hy bereid was een goed aan den Koning af te staan / het welke hy sig niet magtig vond / hem te betwisten. Calderona in tegendeel wierp hem hier op duisenden van berwijtingen booz / hem noemende een Verrader van sijn beminde / een ondankbare tegen sijn Meesterse / en vervolgens tot hem seggende / dat / indien hy gelukkig genoeg was / om met sijn herte te konnen doen wat hy wilde / sy sich in deselbe staat niet bebond / en dat hy absolutelyk moest besluiten / om te volhardden van haar te komen te besoeken / of haar van wanhope te sien sterben.

Den Hertog dooz een soo hevige dzyft geraakt synde / beloofde haar te sullen veinsen / dat hy een reise in Andalusien sou doen / en sig ondertussen tot harent in een Cabinet verhozgen houden. En inderdaad hy begaf sich van het Hof / en sloot sich naderhand in haar huisinge op / hoe gzootten gebaar hy ook liep / dooz een beleid dat soo onboozsichteigh als het tegenwoozdig was. Den Koning was ondertussen ten hoogsten op haar verliefd / en ook niet minder van haar volbaan. Gedurende desen tyd verloofte van Don Juan de Austria, en de ober een komst van wesen die desen Prins met den Hertog van Medina de las Torres had / heeft veele doen gelooben / dat hy desselfs Soon was. Wat hier van sy of niet / en sullen wy niet beslissen; maar alleen seggen / dat den Koning hem booz de syne heeft gekend / en altijd een sonderlinge genegenheid torgedzagen.

Desen handel nu van Calderona met den Hertog / en kon op den duur soo geheim niet blyven / of den Koning betrapte op sekeren tyd den Hertog / en liep in volle gramschap / met den dolk in de hand op hem aan / in meeninge van hem te doozsteeken. Maar Calderona stelde sig baardig tussen beiden / seggende tegen den Koning / dat hy haar kon dooden / indien hy wilde. Maar den Koning haar ten uittersten beminnde / konde niet nalaten haar die misdaad te vergeven / sich segts vergenoegende met haren Minnaar te bannen. Maar verstaan hebbende / dat sy volharde hem te beminnen / en ook aan hem te schryben / soo selde hy alle sijn gedachten in't weck / om een ander woozwerp tot sijn liefde uit te binden.

Die van hem wort verlaten, en in een Klooster gestoken.

Een soodanig / en wel in dier voegen bekomen hebbende / dat hy booz de bekooslykheden van Calderona niet meer hoefde te byeessen / soo beede hy haar aanseggen / dat sy sich in een Klooster sou hebben te begeeven; achtervolgens de gewoonte van die gene die des Konings Meestressen sijn geweest / als elders van ons is aangewesen. Calderona geen ander keur wetende te doen / bedocht sig niet lang om dese oorde op te volgen. Sy schreef dan aan den Hertog nog een Brief / om hem vaarwel te seggen / en ontfing het Winnenkleed uit handen van den Pauselijken Nuntius / die naderhand selver Paus wierd / en onder de naam van Innocentius de Tiende bekend is. Ik hebbe H. Ed. dit gebal te liever willen verhalen / om aan te toonen dat ook de Koningen selfs op een half of heel gedwongen Meestresse sig niet verlaten komen. Maar top keeren ons weer tot de Comedien en Opera's.

Slegte machines in de Opera van Alcine.

Ik sag'er van dit laatste slag een tot Madryd / sijnde de Opera van Alcine; maar mijn leven sag ik noit elendiger Machines. Men deed'er de Goden te paard van den Hemel komen / op een Balk / die van het eene einde van het Theater / tot het ander ging. De Sonne gaf sijn stralen / dooz middel van een douzijn Lantarens met geolijd papier / in ieder van dewelke een Lampe was. En wanneer Alcine haar Toeringen begon / en datse de Demons aantiep / soo klommen deselve op haar gemak met ladders uit de Helle. Den Gracioso, andersins de Klugtnar / sep honderd impertinentien. De stem van de Musicanten was booz de rest goed genoeg / uitgesonderd datse te veel uit de keel songen. Dooz desen had men de toegeventheid / dat men allerhande slag van menschen in de zaal liet komen / niet tegenstaande den Koning daar tegenwoozdig was; maar dese gewoonte is veranderd / en daar en komen tegenwoozdig niet anders als groote Heeren in / die ten minsten Getituleerde / of Ridders van een van de drie Militaire oordres sijn.

Schoone Zaal voor de Comedien.

Een Schoemaker, vonnist over de Comedien.

Dese Zaal is / om de waarheid te seggen / seer schoon / sijnde ten eenemaal geschilderd en verguld / en de Loges van boven tot beneden beset met trallen. Insonderheid is deselve seer heerlijk aan de zpde / aan welke den Koning sijn plaats neemt.

Dooz de rest staat aan te merken / dat de heerlijkste Comedie van de wereld; wel verstaande van die men hier gewend is te spelen; dikwils geprezen of gelaakt word / na de caprice van de een of anderen jakhals / die sig de censure daar over aanneemt. Onder anderen was'er een Schoemaker / die sich het rechte / om van deselve te oordeelen / soo absolut had aangenomen / en van het selve in sulken possessie was / dat soo ras den een of anderen Autheur een stuk wercks gemaakt hadde / hy by den selven ging / om'er sijn abbis en toestemminge over te hebben. Men leeft hem dan die stukken booz / terwijl hy als een Cato sijn contenance houd / en honderd impertinentien daar over uitspreekt / die men alle moet verdragen / indien men andersins sijn gunst behouden wil. Wanneer dan eindelyk onsen Sennor Capacero in de Comedie is

en dat'er een stuk van deselve vertoond word / soo heeft alle de wereld het oog op hem / en op de gesien die van hem gemaakt worden. Alle jonge luiden / van wat rang en conditie deselve sijn / volgen hem daar in na. Keurt hyse booz goet / sp doen het ook ; lacht hy / sp lachen mede / en soo ter volgens somtijds word hy soo verboerd / dat hy / als van onberduldigheid / een klein sluitje neemt / en daar op sluit : wanneer men op het selve oogenblik het geluid van meer als honderd sluiten hoorde ; die soo scherp en doordringende van toon sijn / dat'er de heele zaal van weergalmd / en dat u hooren en sien vergaat. Ondertussen geve ik H Ed. te bedenken / hoe elendig den Auteur van foodanigen Comedie moet staan kijken / den welken na soo veel moeiten en arbeid te hebben aangewend / sig in een oogenblik van al sijn hoopes vind verstooken / en daar en boven ten spot en hoon van al de wereld gekeld.

Ter ik van dese stoffe afscheide / moet ik H Ed. ter occasie van de Cournoep en Schouwspelen / een gebal van den Graaf van Villa Mediana seggen / om dat het als in het oog van gansch Spanjen gebeurd is.

Dese Graaf / waar van wy hier booren reeds gesproken hebben / was seer verliefd op de Koninginne Elizabeth / Gemalinne van Philippus de Vierde ; soo als wy daar ter plaats in 't booz hy gaan seiden : beloften doende dese Historie in dese tegenwoozdige te sullen vervolgen. Hy was jong / schoon / welgemaakt / kloekmoedig / heerlijk / galant / en vol geest : hebbende met een woord alles / dat iemand van sijn conditie beminnelijk maken kon.

Om dese sijn liefde te beter uit te drukken / soo verscheen hy in secker Cournoepspel tot Madrid / hoewel tot sijn volkomen ongeluk / met een kleed / dat geheel met nieuwe stukken geds geboozd was ; hoedanige stukken in Spanje Realen genaemt worden / voerende tot sijn sinspreuk dese woorden :

MIS AMORES SON REALES.

De Sinspelinge was gelegen in het woord Reales, sijnde soo veel te seggen als Koninglyk / als wannere het na de letter soo veel wil heeten als /

MYN LIEFDE IS KONINGLYK.

Hoewel het veel nadenkelijker / en van een krachtiger beteekeninge / in de Spaanse als in de Duitse taal is.

Die eenige kennis van saken had / kon ligt begrypen wat den Graaf daar mee seggen wou. Altoos den Grave Hertog van Olivares, doen ter tyd Begunstigde van Philippus de Vierde / en een heimelike byand van de Koninginne en den Graaf / dede den Koning het selve als een onberdragelyke stoutigheid van den Graaf aanmerken ; die zelfs in de tegenwoozdigheid van sijn Majesteit doost te kennen geben / wat gene-

Merk-
waardig,
en droevig
geval van
den Graaf
van Villa
Mediana.

372 Nieuwe Historische Reisbeschrijvinge van
heid hy de Koninginne toedroeg; tot soo verre dat den Koningh hier
door van die tijd af aan betwogen wierd / om wraak ober dit affront te
nemen: wagtende allsen maar na gelegenheid / om sulks ter bequamer
tijd / sonder veel gerugt en opspraak / uit te voeren. Maar siet hier
een gebal / waar doorz die booznemen van den Koning niet weinigh be-
gunstigd / en het verders van den Graaf volkomen bevoordert wierd.

Den Graaf / die al syn kragten inspande / om de Koninginne te
vermaken / stelde een Comedie op / die van een ieder wierd booz goed-
gekeurd; en de Koninginne / welke de sentimenten van den Graaf beter
als iemand bekend waren / ondeckte daar in / boven alle andere / uit-
drukkingen die soo treffende en teeder waren / dat sy die selfs wilde hel-
pen vertoonen / wanneer des Konings geboorten dag gevierd sou
worden.

Het was nu den verliesden Graaf / die ober geheel dat Feest het be-
leid hadde. Hy droeg sozge booz het maken van de kleederen / en hy or-
donneerde de Machines, welke hem meer als dertig duistnd Rijksdael-
ders koften. Onder anderen had hy een groote wolke doen maken /
onder welke de Koninginne / in een werktuig of Machine / verborzen
sat. Hy selfs was daar niet verre van daan / en op seker teeken / dat
hy aan iemand / die hem seer getrouw was / gaf / stak desen de blam-
in het spwaat van de geseide wolk. Het geheele huis / wel honderd-
duisend Rijksdaalders waardig / wiert daar doorz by na verbzand; waar
in hy egter de minste swarigheid niet maakte / wanneer hy met soo
gunstigen gelegenheid syn boozdeel doende / syn Souveraine in syn ar-
men nam, op een kleine tray droeg / haar eenige fabeurs ontsal / en
selfs haar voet raakte / waar op / gelijk wy ter syner plaats gesege
hebben / hier te Lande soo geweldigh veel gesien word. Een kleine
Staatdienaar / of Page / die dit gesien hadde / gaf daar van berigt
aan den Graaf Hertog van Olivares, die niet getwijfeld hadde / soo
ras hy den brand sag / of deselve was op ordze van den Graaf van Villa
Mediana gesigt / en booz een uitwerkinge van syne Liefde aan te met-
ken. Hy ondersogt het werk dan soo nau / dat hy'er klare blyken van
aan den Koning gaf: al het welke de gramschap van den Koning dier
voegen ontsal / dat hy hem met een Pistool liet dood schieten / soo als
hy op seekeren abound met Don Louis de Haro in syn Carosse sat.

Dit was het droebig einde van den Graaf van Villa Mediana / die
booz de rest na ziel en lichaam de volmaaktste Cavalier was / die oit
in Spanjen gesien is; wozynde syn gedagtenis / om booz gemelte re-
den / als nog by alle ongelukkige Minnaars in grooter eeren ge-
houden.

Men soude ober dit boozbal herscheide reflexien kunnen maken / soo-
ten opsigt van de langmoedigheid van den Koning / niet tegenstaande
de weergalose saloursheid van synen Landdaerd; als ten opsigt van het
stout bestaan van den Graaf / en desselfs ongeregelde en verreesende
doge

bogmerken: Maar alfoo die dingen sijn / die hier in als van selven /
 doozstrecken / soo wel als de uitkomst / die op dit alles gebolgd is / soo
 sullen wy H. Ed. daar mee niet langer ophouden / maar soo wel van
 het tegenwoordige / als van al't voozgaande / uitscheiden / wel ber-
 sekerd sijnde / dat'er niets van belangh is overgebleven / als nogh-
 maals booz al de wereld te betuigen / dat onberanderlijk ben / en
 blyve /

MYN HEER, &c.

VEER:

VEERTIENDE BRIEF.

Van de Inkomsten des Konings van
Spanjen, en van de sterkte en swakheid
van het selve Koninkrijk.

MYN HEER,

Inleidinge

Et geld de zenuwe van den Staat / en van den Oorlog
sijnde / wie en siet niet / hoe groote relatie de inkom-
sten van een Koninkryk / tot de sterkte en swakheid
van het selve hebben : ja zelfs soo groote / dat sonder
de kennis van het eerste / het laatste onmogelijk na
den eisch kan begrepen worden. Want of wel dit het
eenigste niet is / dat daar omtrent moet worden waar
genomen / maar dat 'er ook de gelegenheid van het Land / den aart der
Inwoonderen / &c. in consideratie komen ; soo is het nochtans / sonder
tegenpraak het voornaamste : derhalven vereischt de oorde dat wy 'er
tegenwoordig ook op de eerste plaats van spreken ; te meer om dat die
andere dingen / van dewelke wy soo eben eenige mentie maakten / al-
boortens ten genoegen van ons waren afgehandeld : inboegen dat 'er te-
genwoordig niets overschet / als uit die alles / eben eens als uit vooz-
gaande stellingen een behoorlijk gevolg te trekken.

Redenen ,
waarom
het tegen-
woordig
soo be-
swaarljk
vald , om
van dese
stofte te
handelen.

Dit nu sal in dese tegenwoordige tyd soo veel te beswaarljk sijn / om
dat 'er soo grooten veranderinge omtrent het Oppergezag van dese Mo-
narchie is voorgevallen : sijnde het selve in handen gevallen van die ge-
ne / die sederd eeuwen geslagen vbanden van deselve geweest sijn ; en
ook van haer niet anders behandeld / nog aangemerkt. Men brenge
sig seggs te binnen / wat 'er sederd de tijden van Carel de Vijfde / en Fran-
ciscus de Eerste is voorgevallen : wat bloedige Oorlogen dat 'er ge-
boerd / wat bitterheden dat 'er gepleegt / wat konst en geweldnarpen
dat 'er ober en weer sijn in 't werk gesteld / om malkander op allehande
wijse te beschadigen / en afbreuk te doen : tot soo verre dat die gene die
een Vriend van Spanjen was / noit konde manquieren een vband van
Vrankrijk te sijn / en dat den haat / en de vershillende interessen / noit
grooter tusschen Sueden en Denemarken / tusschen Polen en Moscobien
&c.

Ec. sijn konden / als tussen dese twee boozgemelte Natien. Bygevolge / indien men op desen grondslag voort wilde gaan / en volgens haar boozgaande gesteldheden van de tegentwoordige oordeelen; gelijk alle Schryvers tot op de laatste revolutie gedaan hebben / en ook om boozgemelte reden / te doen verplicht waren; men soude / mijn's oordeels geen kleinder misslag begaan / als of men de Afrische / de Persiaansche / de Grieksche / ja zelfs de Roomsche Monarchie / soo als die in boozleden tijden waren / by de tegentwoordige wilde vergelijken.

Hier by komt / dat booz tussenkominge van de boozschyzen revolutie / soo grooten veranderinge boozgevallen / en de interessen soo verschillende en strydig geworden sijnde / dat gansch Europa daar ober als in twee'n verdeeld is / te meer om dat sig twee Competiteurs / of Medebuyers / booz een en 't selve boozwerp opdoen: soo is de gemelte swarigheid met een soo veel te grooter / om telkens aan de wetten van een nauwkeurig Historie-schryver / en aan de strydende gedagten van soo veel geïnteresseerde / voldoeninge te geven: Inboegen dat sti geen stoffe weet uit te vinden / die neetelagtiger in sig selven / en moerpeliker ten opzicht van alle de boozschyzen omstandigheden / is / als die / ober welke wy onderstaan / A Ed. in dese tegentwoordige te onderhouden. Maar hoe groot dese swarigheden souden mogen wesen / so sulen wy ons best doen / om deselve te boven te komen; het welke / na mijn gedachten / noit beeter geschieden kan / als sig aan de eene zyde booz lachertige flatterie te wagten / en aan de andere sozge te dragen / dat de waarheid niet benadeeld word: en vermits dit selve in alle andere boozballen mijn gedurige pogingen sijn geweest / soo sal het in dit tegentwoordige ook te gemakkelijker sijn / om my na desen regel te gedragen / en deselve soo veel als mogelijk op te volgen.

Wy beginnen dan met de Inkomsten vanden Koning van Spanjen / waar omtrent wy de minste swarigheid ontmoeten sullen / en seggen dat deselve van verscheiden naturen sijn / en op verscheiden tijden ingestelt. De booznaamsie eventwel sijn die gene / die by uit den Col trekt. Maar alsoo den Koning desen Col aan andere Verpagt / of verkoopt: soo mag hy niemand / die uit sijn Land vertrekken wil / sijn goederen onbertold laten uitboeren / ten waar hy selver den Col daar booz betalen wilde. In den jare 1341. wierde de Schattinge / die in het Spaans Alcala, en by de Italianen Gabella genaamt word / het eerstemaal ingevoerd; die naderhand soo geweldig is gestelgerd / dat men van Waren / Goederen / Huisen / en Landen / soo dikwils als deselve verkogt wierden / tien ten honderd geven moest. Maar wanneer men dese last in den jare 1571. de Nederlanden op wou leggen; te wecten een honderdste Penning van ieder eens vermogen; een twintigste van alle onroerende / en een tiende van alle roerende goederen / soo dikwils als deselve verkogt wierden: soo verstrekte het selve tot geen kleine oozsaak / om het onberdzaaglijke jok dat de Spanjaarden onse Vaderlanders sogten op te leggen / te eer van hare halsen af te werpen.

Het gedrag dat den Schryver hier in meend te onderhouden.

Inkomsten vanden Koning van Spanjen, agter uit sijn eigen hoofde, malkandren opgeteld.

Tol word door den Koning verpagt. Alcala, wat het alle voor een scharcinge is.

Is oorzaak van den opstand der Nederlanders. Schattingen der Handwerkslieden.

Hoe, en door wat luiden, deselve geheven worden.

Noch word van alle Handwerkslieden / die winkels hebben / als Kleermakers / Schoemakers / Dieishouwers / en diergelijke ; mitsgaders van alle Druyten / ja tot het kruk / 't welk tot het maken van Schoenen of muilen gebruikt word / toe ; een seker geld gegeven. Maar alsoo dit te veel moeite vooz den Koning sijn soude / om het selve dooz sijn Bediende in te vozderen / soo komt hy dies aangaande met de Magistraat der respectie Steden over een / dat sy soodanigen geld van haar luider Ingezetenen / als mede van de omleggende Doppen / in vozderen / en hem jaarlyks een sekerre somme daar vooz uitreiken ; hoedanigen verdrag hy haar Encabecamiento word genoemd.

Groote belastingen, op de Spaanse Geestelykheid.

El Excusado, wat het is.

Los Servicios ordinarios, en de Schattinge des millions genaamd.

Goederen, die uit het eenē Koningrijk na het andere gevoerd worden, wat belastinge die onderworpen sijn.

Daast de Alcavala volgd de belastinge op de Geestelykheid / die zeer kerklyk al heel considerabel moet sijn / alsoo de Bisschoppen niet alleen het derde deel van haar Inkomsten / maar ook van haar tweede derde deelen een bystand geld / en dooz toelatinge van den Paus / van alle Kerkelyke goederen / den Tienden geven moeten : wordende het selve El Excusado genoemd, om dat se daar dooz als bevrijt worden / om niet in den Opzlog te gaan. Gok heeft den Koning de magt / om by tyden van de utterste nood / de Geestelyke goederen / Kerkieraden / en Silberwerk / &c. aan te tasten. Maar alsoo dit zaken sijn die om haar seldzaamheid niet licht gebeuen / zoo mag men dit laatste ook niet op het register der gemeene Inkomsten / of ordinarie belastinge stellen.

Ten derden word alle jaren een zekere Schattinge / dooz alle Koningryken / op een leders goed en vermogen / gesteld / het welke sy Los Servicios ordinarios noemen ; waar van nogtans de Adelyke Leen-Heeren en Ridders by sijn. Daar en boven trekt den Koningh nog van het Volk aan extraordinarie subsidien twee millioenen Ducaten : welke Schattinge daatom ook den naam des millones, of bande millioenen dyaagd / en by de Standen van het Ryk vooz ses jaren aan den Koning word verwilligd : na verloop van welken tyd / de gemelte Standen wederom t' samen komen / en in gevolge van den eisch des Konings / of ook na gelegenheid van saken / deselve op het nieuw vooz eenige jaren toestaan.

Ten vierden moeten alle goederen / die te Lande uit de Koningryken Valencien / Arragonien / Nabarre / en andere Spaanse Koningryken gevoerd worden / den tienden penning betalen / 't welk ook verstaan moet worden van alle soodanige goederen als uit andere plaatsen na de geselde Koningryken gebracht worden. Daar en boven moet ieder Inwoonder / die Wolle verkoopt / of uit het Land boerd / van ieder Saal van omtrent twee hondert en vyftig pond / twee Ducaten geven / maar een Uitlander eens soo veel / dat is / niet minder als vier Ducaten.

De Stad Seblien / alwaar / gelijk wy gesegd hebben / een grooten handel gedreven word / moet vooz sig selven / en vooz den Scheepstol / die men daar ontfangt / jaarlyks aan den Koningh anderhalve miljoen Gouds geven. Van gelijken moeten de Hoogduitsen / Nederlan;